

Методологія та методи соціологічного дослідження в цифрову добу

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	С - соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
Спеціальність	С5 Соціологія
Освітня програма	Аналітика соціальних даних
Статус дисципліни	Нормативна
Форма навчання	Очна (денна)
Рік підготовки, семестр	1 курс, 1 семестр
Обсяг дисципліни	5,0 кред. ЄКТС/150 годин: лекції – 30 год., семінарські заняття – 30 год., СРС – 90 год.
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Екзамен / МКР / РГР
Розклад занять	https://schedule.kpi.ua/
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор і практичні: доцент, кандидат філософських наук, доцент, Піголенко Ігор Вікторович, e-mail: pigolenko@gmail.com
Розміщення курсу	Посилання на дистанційний ресурс Moodle: https://do.ipk.kpi.ua/course/view.php?id=6890

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Мета навчальної дисципліни – засвоєння методології та основних методів проведення соціологічного дослідження в цифрову добу. Оволодіння теоретичними знаннями та практичними навичками в сфері методології та основних методів проведення соціологічного дослідження. Формування розуміння теоретичних принципів основних методів збору соціологічної інформації та практичних навичок створення програми соціологічного дослідження.

Предметом вивчення дисципліни є основні поняття, методологічні основи емпіричного соціологічного дослідження від обґрунтування концепції дослідження до аргументації надійності його результатів

Під час вивчення цієї навчальної дисципліни студенти зможуть познайомитися із методологічним та методичним аспектами підготовки програми соціологічного дослідження, буде розглянуто теоретико-методологічні основи вибіркового методу опитування, який має на меті дати студентам знання щодо методів збирання інформації у кількісних та якісних соціологічних дослідженнях, етапів програмування й реалізації емпіричних соціологічних досліджень, а також технік, що забезпечують надійність первинної соціологічної інформації. Поєднання теоретичного

та емпіричного соціологічного знання дозволяє створити системне бачення закономірностей та тенденцій соціальних процесів, прогнозувати розвиток на майбутнє.

Міждисциплінарні зв'язки: знання отримані студентами в межах курсу «Методологія та методи соціологічного дослідження в цифрову добу» можуть бути використовуватися ними не лише в вивчені спеціалізованих дисциплін, а й в практичній діяльності.

Компетентності, які набуваються під час вивчення дисципліни:

Загальні компетентності:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК 01);

Фахові компетентності:

- здатність виявляти, діагностувати та інтерпретувати соціальні проблеми українського суспільства та світової спільноти (ФК 02);
- здатність проектувати і виконувати соціологічні дослідження, розробляти й обґрунтовувати їхню методологію (ФК 03);
- здатність збирати та аналізувати емпіричні дані з використанням сучасних методів соціологічних досліджень (ФК 04).
- здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога та керуватися загальнолюдськими цінностями (ФК 06).

Програмні результати навчання:

- здійснювати діагностику та інтерпретацію соціальних проблем українського суспільства та світової спільноти, причини їхнього виникнення та наслідки (ПР 02);
- застосовувати наукові знання, соціологічні та статистичні методи, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язування складних задач соціології та суміжних галузей знань (ПР 04);
- вирішувати етичні дилеми відповідно до норм професійної етики соціолога та загальнолюдських цінностей (ПР 07);
- планувати і виконувати наукові дослідження у сфері соціології, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки (ПР 09).
- узагальнювати результати власних наукових досліджень та презентувати їх у наукових доповідях, публікаціях (ПР 11);
- застосовувати сучасні новітні методи соціологічних досліджень в умовах цифровізації суспільних відносин (ПР 13).

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Пререквізити. Для успішного вивчення дисципліни «Методологія та методи соціологічного дослідження в цифрову добу» здобувачам освіти необхідно мати знання та навички з використання Excel, крім того, бажано також мати базові навички роботи зі спеціалізованим програмним забезпеченням з обробки та аналізу кількісної соціальної інформації (напр., OCA, PSPP, R).

Паралельно опановується «Методологія та методи соціологічного дослідження в цифрову добу» з наступними освітніми компонентами: «Аналітична соціологія та соціальна поведінка: сучасні підходи», «Комп'ютерний аналіз соціальної інформації та візуалізація даних».

Постреквізити. Після завершення курсу «Методологія та методи соціологічного дослідження в цифрову добу» здобувачі освіти зможуть продовжити навчання або виконувати дослідницькі завдання в межах освітнього компонента «Виконання магістерської дисертації».

Ці дисципліни формують логічну послідовність навчання, що сприяє розвитку аналітичних та дослідницьких компетентностей здобувачів освіти.

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Програма соціологічного дослідження, як науковий документ.

Тема 2. Програма соціологічного дослідження. Проблема, об'єкт та предмет дослідження.

- Тема 3. Програма соціологічного дослідження. Цілі, завдання та гіпотези дослідження.
- Тема 4. Програма соціологічного дослідження. Інтерпретація та операціоналізація головних понять.
- Тема 5. Класифікація методів збору соціологічної інформації
- Тема 6. Вимірювання в соціології.
- Тема 7. Інструментарій соціологічного дослідження
- Тема 8. Сутність вибіркового методу..
- Тема 9. Методи ймовірнісної (випадкової) вибірки
- Тема 10. Методи не ймовірнісної (невипадкової) вибірки
- Тема 11. Розрахунок обсягу вибірки.
- Тема 12. Робочий план дослідження.
- Тема 13. Використання штучного інтелекту при підготовці програми соціологічного дослідження
- Тема 14. Соціальні мережі та big data: як ШІ змінює цифрову соціологію
- Тема 15. Застосування NLP (обробка природної мови) в аналізі текстових даних

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з літературою.

4.1. Базова література

1. Дизайн дослідження: підходи на основі якісних, кількісних і змішаних методів / Перекл. Ігор Кобель, Тарас Кобель. Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2022. 284 с.
2. Комплексні вимірювальні інструменти в соціологічних дослідженнях: розроблення, адаптація, обґрунтування достовірності [Є. Головаха, С. Дембіцький, Н. Паніна та ін.]; за наук. ред. Є. Головахи та С. Дембіцького. Київ. Інститут соціології НАН України. 2022. 405 с.
3. Лупан І. В. Вибіркові обстеження у психології, соціології та педагогіці : навчальний посібник. Кропивницький : В.Ф. Лисенко, 2019. 191 с.
4. Сидоров М. В. Математика для соціологів : навчальний посібник. Київ : Каравела, 2019. 420 с.
5. Туленков М. В. Теорія систем і системний аналіз у соціології : підручник. Київ : Каравела, 2020. 595с.

4.2. Додаткова література:

1. Бірюкова, М. В. Мобільні месенджери як технології сучасної self-взаємодії у фокусі цифрової соціології / М. В. Бірюкова // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право : збірник наукових праць. 2019. № 4 (44). С. 8–12.
2. Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження? : посібник-довідник для громадських активістів та всіх зацікавлених. Київ : Дух і Літера, 2015. 376 с.
3. Гаврилюк, О. П. (2023). Аналіз рейтингів соціальних мереж у світі та Україні. Молодий вчений. <https://molodyivchenyi.ua/omp/index.php/conference/catalog/download/56/895/1869-1>
4. Горбачик А.П. Аналіз даних соціологічних досліджень засобами SPSS: Навч. пос. / А.П.Горбачик, С.А.Сальнікова. – Луцьк: Вежа; Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – 164 с.
5. Дубас, М. О. (2023). Війна, пандемія COVID-19 та методології досліджень онлайн у соціології: дослідницькі виклики і сучасні тренди Постановка проблеми. Актуальні проблеми філософії та соціології, 138-143. http://www.apfs.nuoua.od.ua/archive/40_2023/40_2023.pdf#page=138
6. Кислова О.М., Кузіна І.І. Методи аналізу та комп'ютерної обробки соціологічної інформації. Харків : Вид-во ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2020. 165 с. <https://core.ac.uk/download/pdf/420735720.pdf>
7. Кислова, О. М. (2019). Великі дані в контексті дослідження проблем сучасного суспільства. Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи, (42), 59-68. https://www.researchgate.net/profile/Olga-Kislova-2/publication/339229081_Veliki_dani_v_konteksti_doslidzenna_problema_sucasnogo_suspilstva/links/5e44f19c92851c7f7f341c82/Veliki-dani-v-konteksti-doslidzenna-problema-sucasnogo-

suspilstva.pdf

8. Негрей М., Гнот Т. Аналітика 3 R : навчальний посібник Київ : Ямчинський О.В., 2020. 236 с.
9. Пиголенко, І. В. Забезпечення якості польового етапу дослідження при проведенні соціологічних опитувань / Пиголенко І. В. // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право : збірник наукових праць. 2021. № 2 (50). С. 22-27.
10. Чередніченко О. Ю. Дослідження профілів користувачів соціальних мереж / О. Ю. Чередніченко, В. В. Ткаченко, М. А. Вовк, О. О. Масихнович // Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил. 2018. № 2. С. 113-119. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ZKhUPS_2018_2_18
11. Яковлев М. В. & Дубас, М. О., Купка, О. В. (2023). Цифрова соціологія та постінформаційне суспільство: методологічні виклики й дослідницькі перспективи. Габітус, (55), 33-38. <http://habitus.od.ua/journals/2023/55-2023/5.pdf>
12. Au, A. (2018). Sociology and science: The making of a social scientific method. *The American Sociologist*, 49(1), 98-115. <https://link.springer.com/article/10.1007/s12108-017-9348-y>
13. Edelmann, A., Wolff, T., Montagne, D. & Bail, C.A. (2020). *Computational Social Science and Sociology*, (46), 61-81. <https://www.annualreviews.org/content/journals/10.1146/annurev-soc-121919-054621>
14. Gallup G.H. *The Gallup poll: Public opinion, 1972-1977 / 2 Vols.* Wilmington: Scholarly Resources, 1978.
15. Hall, N. A. (2022). Understanding Brexit on Facebook: Developing close-up, qualitative methodologies for social media research. *Sociological Research Online*, 27(3), 707-723. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/13607804211037356>
16. Luo, J. D., Liu, J., Yang, K., & Fu, X. (2019). Big data research guided by sociological theory: a triadic dialogue among big data analysis, theory, and predictive models. *The Journal of Chinese Sociology*, 6(1), 11. https://scholar.google.com/scholar?output=instlink&q=info:MCWQUdqkw8cJ:scholar.google.com/&hl=en&as_sdt=0,5&scillfp=13539162575221047244&oi=lle
17. Macanovic, A. (2022). Text mining for social science—The state and the future of computational text analysis in sociology. *Social Science Research*, 108, 102784. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0049089X22000904>
18. Manago, B. (2023). Preregistration and registered reports in sociology: Strengths, weaknesses, and other considerations. *The American Sociologist*, 54(1), 193-210. <https://link.springer.com/article/10.1007/s12108-023-09563-6>
19. Menshikova, A., & van Tubergen, F. (2022). What drives anti-immigrant sentiments online? a novel approach using twitter. *European Sociological Review*, 38(5), 694-706. <https://academic.oup.com/esr/article/38/5/694/6523885>
20. Naresh Malhotra *Marketing Research: An Applied Orientation*, Georgia Institute of Technology, 2019.
21. Seymour Sudman, Norman Bradburn *Asking Questions: A Practical guide to Questionnaire Design*, San Francisco, Jossey-Bass Publishers, 1982.
22. Tong, G., & Guo, G. (2022). Meta-analysis in sociological research: Power and heterogeneity. *Sociological Methods & Research*, 51(2), 566-604. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9231456/>

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

Лекції із застосуванням інформативно-рецептивних методів, евристичних бесід, елементів навчальної дискусії, елементів проблемного викладу матеріалу.

На заняттях використовуються мультимедійне обладнання, комп'ютер. При дистанційному навчанні використовуються сервіси відеоконференцій Zoom та/або Google Meet, освітній вебсервіс Google Classroom на платформі «Сікорський», месенджери для комунікації зі студентами, університетське програмне забезпечення інформаційно-комунікаційної системи «Електронний кампус».

Лекція 1. Програма соціологічного дослідження, як науковий документ.

Етапи та процедури соціологічного дослідження. Програма соціологічного дослідження – головний документ, який включає в себе передумови наукового пошуку. Програма як організаційна підстава дослідження. Головні типи соціологічного дослідження (теоретично-прикладне та прикладне). Специфіка побудови програми залежно від її типу. Розділи програми. Внутрішня та зовнішня функції програми.

Завдання на СРС: Які основні типи емпіричного дослідження. У чому полягає їх специфіка? Які методологічні та методичні функції виконують ескіз та програма соціологічного дослідження? Намалюйте у вигляді схеми структуру програми соціологічного дослідження.

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 2, 9, 14, 22

Лекція 2. Програма соціологічного дослідження. Проблема, об'єкт та предмет дослідження.

Формулювання проблеми – вихідний пункт розробки програми. Теоретичні та прикладні проблеми. Головні вимоги до розгортання проблеми дослідження. Об'єкт та предмет дослідження, їх призначення. Вимоги до об'єкта дослідження. Об'єкт дослідження та одиниці спостереження. Поняття типологізації.

Завдання на СРС: Які основні елементи повинна містити програма соціологічного дослідження? Що таке соціальний показник? Що таке «проблема»? Назвіть основні характеристики виробничої проблеми. Як пов'язані між собою об'єкт і предмет соціологічного дослідження. Наведіть приклад цього взаємозв'язку.

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 2, 9, 14, 22

Лекція 3. Програма соціологічного дослідження. Цілі, завдання та гіпотези дослідження.

Висунення цілей дослідження як орієнтація на його кінцевий результат. Теоретично-прикладні та практичні цілі дослідження. Завдання дослідження. Послідовне висування програмних завдань залежно від головної мети дослідження. Методичні завдання. Гіпотеза – головний методологічний інструмент соціологічного дослідження. Джерело формулювання гіпотези. Логічна структура гіпотези та принципи її побудови. Типи гіпотез у соціологічному дослідженні. Гіпотеза головна та гіпотези-наслідки. Описові та пояснювальні гіпотези. Обґрунтування та можливість емпіричної перевірки гіпотез. Залежність типу соціологічного дослідження від гіпотези. Загальні вимоги до гіпотези.

Завдання на СРС: Що таке «гіпотеза» в соціології? Які види гіпотез Ви знаєте? Сформулюйте мету, завдання та гіпотези соціологічного дослідження злочинності та її основних причин.

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 2, 9, 14, 22

Лекція 4. Програма соціологічного дослідження. Інтерпретація та операціоналізація головних понять.

Виокремлення головних понять дослідження. Інтерпретація понять як процедура їх пояснення, уточнення їх змісту, який складає концептуальну схему дослідження. Види інтерпретації головних понять (теоретична, емпірична, операційна). Сутність інтерпретації, головні процедури. Нормативні вимоги до процедур інтерпретації. Попередній системний аналіз об'єкта дослідження.

Завдання на СРС: У чому полягає суть теоретичної інтерпретації та операціоналізації понять? Як пов'язані між собою ці поняття? Наведіть приклад багаторівневої інтерпретації поняття «ставлення молоді до приватного підприємництва».

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 2, 9, 14, 22

Лекція 5. Класифікація методів збору соціологічної інформації

Класифікація методів збору соціологічної інформації. Критерії класифікації методів соціологічних досліджень. Взаємозв'язок мети дослідження та методів. Кількісні методи в соціології: їх переваги та обмеження. Соціологічні опитування та їх різновиди: поштові опитування, телефонні опитування, індивідуальні та групові опитування; експертні опитування; моніторингові опитування як різновид вивчення громадської думки; експрес-опитування. Контент-аналіз як кількісний метод соціологічного дослідження. Якісні методи в соціології та сфери їх застосування. Метод фокус-

груп. Поглиблене (глибинне) інтерв'ю. Соціологічний експеримент. Метод спостереження та його особливості. Тестові методики. Пізнавальні можливості кожного з методів.

Завдання на СРС: Назвіть якісні методи соціологічного дослідження. Як Ви розумієте поняття "репрезентативність"? Яку роль воно виконує у соціології? Які методи соціологічних досліджень соціологія запозичила з природничих наук? Назвіть і опишіть їх. Кому належить і в чому полягає ідея використання експерименту в соціальних науках? Як співвідносяться між собою стратегічний і робочий плани соціологічного дослідження? Якими є основні блоки робочого плану соціологічного дослідження? Коли і в яких випадках використовуються якісні методи соціологічного дослідження?

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 1, 2, 5, 9, 14

Лекція 6. Вимірювання в соціології.

Пошук та конструювання еталону вимірювання. Перевірка процедур первинного вимірювання на надійність. Характеристика головних шкал (номінальної, порядкової, інтервальної, відношення). Шкали Гуттмана та Терстоуна. Обмеження квантифікації первинних соціальних характеристик.

Завдання на СРС: Наведіть приклад номінальної шкали. Які математичні перетворення можливі при використанні номінальних шкал? У чому полягає відмінність між поняттями «змінна» та «ознака»?

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 2, 5, 9, 14

Лекція 7. Інструментарій соціологічного дослідження

Логічна й організаційна структура анкети. Класифікація питань анкети. Загальні та часткові питання. Застосування питань-фільтрів. Питання в формі таблиць. Контактні та буферні питання. Основні функції питання (індикаторна, комунікативна і вимірювальна). Звернення до респондента та інструкція щодо заповнення анкети. Демографічний блок анкети. Види і профілактика помилок, зв'язаних з порушенням логічної структури питання (ефект навіювання, невідповідність інформованості респондента, тенденційні питання, неадекватність позначення адресата). Правило лійки. Вимоги, пропоновані до анкетних питань. Проблеми, що виникають при проведенні опитування (проблема тих, що не відповіли, проблема нещирості респондентів, проблема «неякісності поля», етичні проблеми). Композиція і технічне оформлення анкети. Графічне оформлення. Пілотаж опитувальника.

Завдання на СРС: В чому полягає вимога однозначності запитань анкети? Коротко охарактеризуйте основні помилки формулювань. У чому полягає значення запитань-фільтрів? Назвіть переваги та недоліки відкритих запитань.

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 2, 5, 14, 21

Лекція 8. Сутність вибіркового методу.

Поняття вибірки. Вибіркове дослідження поняття генеральної та вибіркової сукупності. Параметри генеральної та вибіркової сукупності. Методи вибірки. Структура вибірки.

Співставлення середніх показників розподілів вибіркової та генеральної сукупності. Співставлення форм розподілу показників. Розрахунок дисперсії, моди, медіани і нормального розподілу. Показники дисперсії у генеральній та вибірковій сукупності. Похибки репрезентативності. Вплив похибок репрезентативності на результати наукового звіту.

Завдання на СРС: Дайте визначення поняттям «генеральна сукупність», «вибіркова сукупність», «репрезентативність». Яким чином співвідносяться поняття «надійність» та «валідність»? Що в першу чергу має враховувати автор проекту вибірки, визначаючи мінімальний обсяг вибіркової сукупності?

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 1, 2, 5, 16

Лекція 9. Методи ймовірнісної (випадкової) вибірки

Поняття ймовірнісної (випадкової) вибірки. Методи утворення ймовірнісної вибірки.

Простий випадковий відбір. Систематичний відбір. Кластерний відбір. Стратифікований відбір.

Завдання на СРС: В чому полягає сутність принципу районування? Чим відрізняється кластерний (гніздовий) спосіб попередньої класифікації об'єкта від районування (стратифікації)?

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 1, 2, 5, 16

Лекція 10. Методи не ймовірнісної (невипадкової) вибірки

Поняття не ймовірнісної (невипадкової) вибірки. Різновиди невідповідної вибірки. Квотна вибірка. Метод сніжної кому. Метод основного масиву. Метод стихійного відбору. Види не ймовірнісного відбору. Цільовий відбір. Стихійний відбір.

Завдання на СРС: Наведіть найпоширеніші види цілеспрямованого підходу до побудови вибірки.

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 1, 2, 5, 16

Лекція 11. Розрахунок обсягу вибірки.

Обсяг вибірки. Види вибірок: мала, надмала вибірка. Фактори, що впливають на обсяг вибірки. Стратегія попереднього розрахунку. Стратегія послідовного розрахунку. Комбінована стратегія. Довірчий інтервал. Довірча ймовірність. Поняття помилки вибірки. Випадкова та систематична помилка. Способи уникнення помилок вибірки. Поняття контролю та ремонту вибірки. Корекція вибіркової сукупності. Корекція розподілів демографічних характеристик. Зважування висхідних даних. Корекція різко виділених відповідей респондентів. Корекція пропущених відповідей.

Завдання на СРС: Чим відрізняються випадкові помилки від систематичних? Що таке помилка репрезентативності? Які методи використовуються для корекції вибіркової сукупності? Зважування як спосіб формування відповідності вибіркової сукупності генеральній.

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 1, 2, 5, 16

Лекція 12. Робочий план дослідження.

Укладання робочого плану – містить терміни виконання різних етапів, розподіл ресурсів, визначення відповідальних осіб та їхніх обов'язків, можливих ризиків і способів їх мінімізації. Укладання робочого плану – це завершальний і практично орієнтований етап програми соціологічного дослідження. Його основне завдання – забезпечити організаційну чіткість і реальну здійсненність дослідницького проєкту в межах часу, бюджету та наявних ресурсів.

Завдання на СРС: Якими є основні блоки робочого плану соціологічного дослідження? Вам належить провести соціологічне дослідження ставлення студентів до навчання. Який варіант стратегічного плану ви оберете і чому?

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 2, 5, 9, 14

Лекція 13. Використання штучного інтелекту при підготовці програми соціологічного дослідження

Ця лекція розглядає, як інструменти ШІ можуть бути застосовані на різних етапах підготовки програми соціологічного дослідження – від постановки проблеми й формулювання гіпотез до добору методів збору та аналізу даних. Аналізуються можливості використання генеративних моделей (наприклад, ChatGPT), автоматичного аналізу літератури, класифікації тем, прогнозування соціальних явищ тощо.

Завдання на СРС: Згенеруйте попередню структуру програми дослідження за допомогою ChatGPT або Elicit.org – оберіть тему, сформулюйте мету, завдання, гіпотези, метод, інструменти.

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 11, 12, 15, 16

Лекція 14. Соціальні мережі та big data: як ШІ змінює цифрову соціологію

Розглядаються нові джерела соціальної інформації — соціальні мережі, цифрові сліди користувачів, метадані — та способи їх аналізу. Особливу увагу приділено ролі ШІ у зборі, обробці та інтерпретації великих масивів даних: автоматизація виявлення трендів, поведінкових патернів, мережових структур.. Використання ШІ в дослідженнях поведінки у Facebook, Instagram, ТікТок тощо. Роль моделей у виявленні трендів, кластерів, інформаційних кампаній. Також обговорюються методологічні й етичні виклики цифрової соціології

Завдання на СРС: Яке місце займає Big Data в сучасному соціальному аналізі? У чому переваги та обмеження «великих даних» у вивченні суспільства? У чому полягає проблема репрезентативності даних із соціальних мереж? Чи можна робити загальні висновки на основі даних Facebook, Instagram або X (Twitter)?

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 11, 12, 15, 16

Лекція 15. Застосування NLP (обробка природної мови) в аналізі текстових даних

Обробка природної мови (Natural Language Processing – NLP) – це галузь штучного інтелекту, що дозволяє комп'ютерам «розуміти», інтерпретувати й аналізувати людську мову. Основні напрямки застосування NLP в соціології. Аналіз тональності (sentiment analysis): Визначення позитивних, негативних або нейтральних настроїв у текстах (наприклад, у твітах про соціальні явища). Тематичне моделювання (topic modeling): Виявлення прихованих тем в масивах текстів (інтерв'ю, форуми, коментарі). Аналіз частоти слів, словосполучень (частотний аналіз): Для виявлення ключових понять і соціальних «знаків часу». Аналіз соціальних нарративів і дискурсу: Вивчення мовних конструкцій, які відтворюють ієрархії, норми, владу. Аналіз мережевого поширення меседжів: Як ідеї, гасла, хештеги поширюються та резонують у соціальних мережах.

Завдання на СРС: Які типи текстових даних можуть бути джерелом соціологічної інформації? – У чому переваги таких джерел у порівнянні з анкетуванням або інтерв'ю? Чи може NLP замінити класичні методи соціологічного дослідження? – У яких випадках поєднання обох підходів є доцільним?

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 11, 12, 15, 16

Семінарські (практичні) заняття

Використовуються дидактичні методи, спостереження і порівняння, узагальнення і абстрагування, аналогія, індукція, дедукція, аналіз і синтез, аналітико-синтетичний, абстрактно-дедуктивний, конкретно-індуктивний, пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, частково-пошуковий, дослідницький.

На заняттях використовуються мультимедійне обладнання, комп'ютер. При дистанційному навчанні використовуються сервіси відеоконференцій Zoom та/або Google Meet, освітній вебсервіс Google Classroom на платформі «Сікорський», месенджери для комунікації зі студентами, університетське програмне забезпечення інформаційно-комунікаційної системи «Електронний кампус».

Семінарське заняття 1. Програма соціологічного дослідження, як науковий документ.

1. Програма соціологічного дослідження: сутність, функції.
2. Головні типи соціологічного дослідження.
3. Специфіка побудови програми залежно від типу соціологічного дослідження.
4. Головні розділи програми.

Завдання на СРС: Які основні типи емпіричного дослідження. У чому полягає їх специфіка? Які методологічні та методичні функції виконують ескіз та програма соціологічного дослідження? Намалюйте у вигляді схеми структуру програми соціологічного дослідження.

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 2, 9, 14, 22

Семінарське заняття 2. Програма соціологічного дослідження. Проблема, об'єкт та предмет дослідження.

1. Проблемна ситуація та проблема.
2. Головні вимоги до формулювання проблеми дослідження.
3. Теоретичні та прикладні проблеми.
4. Предмет дослідження.
5. Об'єкт дослідження. Об'єкт вимірювання та вимірювання об'єкта.
6. Одиниці спостереження.

Завдання на СРС: Які основні елементи повинна містити програма соціологічного дослідження? Що таке соціальний показник? Що таке «проблема»? Назвіть основні характеристики виробничої проблеми. Як пов'язані між собою об'єкт і предмет соціологічного дослідження. Наведіть приклад цього взаємозв'язку.

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 2, 9, 14, 22

Семінарське заняття 3. Програма соціологічного дослідження. Цілі, завдання та гіпотези дослідження.

1. Теоретично-прикладні та прикладні цілі дослідження.
2. Завдання дослідження.
3. Гіпотези: логічна структура, принципи побудови.
4. Типи гіпотез в соціологічних дослідженнях.
5. Головні вимоги до гіпотез.

Завдання на СРС: Що таке «гіпотеза» в соціології? Які види гіпотез Ви знаєте? Сформулюйте мету, завдання та гіпотези соціологічного дослідження злочинності та її основних причин.

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 2, 9, 14, 22

Семінарське заняття 4. Програма соціологічного дослідження. Інтерпретація та операціоналізація головних понять.

1. Виокремлення головних понять.
2. Інтерпретація понять: сутність процедури.
3. Види інтерпретації та їх функції.
4. Теоретична інтерпретація головних понять.
5. Типові помилки теоретичної інтерпретації.
6. Емпірична інтерпретація.
7. Операціоналізація головних понять.
8. Поняття «індикатор» в соціології.

Завдання на СРС: У чому полягає суть теоретичної інтерпретації та операціоналізації понять? Як пов'язані між собою ці поняття? Наведіть приклад багаторівневої інтерпретації поняття «ставлення молоді до приватного підприємництва».

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 2, 9, 14, 22

Семінарське заняття 5. Класифікація методів збору соціологічної інформації

1. Класифікація методів збирання соціологічної інформації: якісна та кількісна парадигми.
2. Кількісні методи в соціології: їх переваги та обмеження.
3. Якісні методи в соціології та сфери їх застосування.
4. Методи збору соціологічної інформації та їх характеристика.

Завдання на СРС: Специфіка наукового спостереження. Соціальний експеримент. Аналіз документів: нормативні вимоги, типи документів. Контент-аналіз: стан та перспективи.

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 1, 2, 5, 9, 14

Семінарське заняття 6. Вимірювання в соціології.

1. Вимірювання в соціології: особливості застосування.
2. Надійність вимірювання.
3. Типи шкал та їх характеристика.
4. Шкали Гуттмана та Терстоуна.

Завдання на СРС: Наведіть приклад номінальної шкали. Які математичні перетворення можливі при використанні номінальних шкал? У чому полягає відмінність між поняттями «змінна» та «ознака»?

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 2, 5, 9, 14

Семінарське заняття 7. Інструментарій соціологічного дослідження.

1. Логічна і організаційна структура анкети.
2. Класифікація питань анкети.
3. Питання в формі таблиць.
4. Основні функції питання (індикаторна, комунікативна і вимірювальна).
5. Звернення до респондента та інструкція щодо заповнення анкети.
6. Демографічний блок анкети.

Завдання на СРС: В чому полягає вимога однозначності запитань анкети? Коротко охарактеризуйте основні помилки формулювань. У чому полягає значення запитань-фільтрів? Назвіть переваги та недоліки відкритих запитань.

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 2, 5, 14, 21

Семінарське заняття 8. Сутність вибіркового методу.

1. Вибіркове дослідження: поняття генеральної та вибіркової сукупності.
2. Параметри генеральної та вибіркової сукупності.
3. Репрезентативність вибірки.
4. Структура вибірки.
5. Похибки репрезентативності.
6. Вплив похибок репрезентативності на результати наукового звіту.

Завдання на СРС: Дайте визначення поняттям «генеральна сукупність», «вибіркова сукупність», «репрезентативність». Яким чином співвідносяться поняття «надійність» та «валідність»? Що в першу чергу має враховувати автор проекту вибірки, визначаючи мінімальний обсяг вибіркової сукупності?

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 1, 2, 5, 16

Семінарське заняття 9. Методи ймовірнісної (випадкової) вибірки

1. Поняття ймовірнісної (випадкової) вибірки.
2. Методи утворення ймовірнісної вибірки.
3. Простий випадковий відбір.
4. Систематичний відбір.
5. Кластерний відбір.
6. Стратифікований відбір.

Завдання на СРС: В чому полягає сутність принципу районування? Чим відрізняється кластерний (гніздовий) спосіб попередньої класифікації об'єкта від районування (стратифікації)?

Семінарське заняття 10. Методи не ймовірнісної (невипадкової) вибірки

1. Поняття не ймовірнісної (невипадкової) вибірки.
2. Квотна вибірка.
3. Метод сніжної кому.
4. Метод основного масиву.
5. Метод стихійного відбору.
6. Цільовий відбір.
7. Стихійний відбір.

Завдання на СРС: Наведіть найпоширеніші види цілеспрямованого підходу до побудови вибірки.

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 1, 2, 5, 16

Семінарське заняття 11. Розрахунок обсягу вибірки.

1. Обсяг вибірки.
2. Види вибірок: мала, надмала вибірка.
3. Фактори, що впливають на обсяг вибірки.
4. Стратегія попереднього розрахунку.
5. Стратегія послідовного розрахунку.
6. Комбінована стратегія.
7. Поняття контролю та ремонту вибірки.
8. Корекція вибіркової сукупності.

Завдання на СРС: Чим відрізняються випадкові помилки від систематичних? Що таке помилка репрезентативності? Які методи використовуються для корекції вибіркової сукупності? Зважування як спосіб формування відповідності вибіркової сукупності генеральній.

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 1, 2, 5, 16

Семінарське заняття 12. Робочий план дослідження.

1. Головні вимоги до організації дослідження.
2. Сітьовий графік дослідження.
3. Типові помилки в організації дослідження.
4. План дослідження: сутність та функції.
5. Види планів.

6. Головні вимоги до побудови плану.

Завдання на СРС: Якими є основні блоки робочого плану соціологічного дослідження? Вам належить провести соціологічне дослідження ставлення студентів до навчання. Який варіант стратегічного плану ви оберете і чому?

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 2, 5, 9, 14

Семінарське заняття 13. Використання штучного інтелекту при підготовці програми соціологічного дослідження

1. Які етапи розробки програми соціологічного дослідження найчутливіші до впливу ШІ?
2. Чи може ChatGPT допомогти у формулюванні наукової проблеми? У чому переваги і обмеження?
3. Як штучний інтелект може сприяти генеруванню анкет або гайдів до інтерв'ю? Які є ризики?
4. Як забезпечити академічну доброчесність при використанні ШІ в написанні програми дослідження?
5. Як би ви використали ШІ у власній магістерській темі? Який етап найбільш підходить для його залучення?

Завдання на СРС:

Згенеруйте попередню структуру програми дослідження за допомогою ChatGPT або Elicit.org – оберіть тему, сформулюйте мету, завдання, гіпотези, метод, інструменти.

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 11, 12, 15, 16

Семінарське заняття 14. Соціальні мережі та big data: як ШІ змінює цифрову соціологію

1. Які дані соціальних медіа можна зібрати та як їх аналізувати?
2. Як ШІ допомагає у виявленні соціальних груп або поведінкових патернів?
3. Які інструменти аналізу соцмереж використовують ШІ?
4. Які методологічні обмеження мають такі дослідження?
5. Чи замінює big data репрезентативну вибірку?

Завдання на СРС:

Яке місце займає Big Data в сучасному соціальному аналізі? У чому переваги та обмеження «великих даних» у вивченні суспільства? У чому полягає проблема репрезентативності даних із соціальних мереж? Чи можна робити загальні висновки на основі даних Facebook, Instagram або X (Twitter)?

Література: Осн: 1, 2, 3, 4, 5; дод.: 11, 12, 15, 16

Семінарське заняття 15. Модульна контрольна робота

6. Самостійна робота студента/аспіранта

Самостійна робота здобувача включає:

підготовка до аудиторних занять – 46 год;

підготовка РГР – 10 год;

підготовка до модульної контрольної роботи – 4 год;

підготовка до екзамену – 30 год.

Загалом – 90 год.

Питання для самостійної роботи для студентів прописані для кожного лекційного та практичного завдання.

Під час планування індивідуального завдання з певного ОК необхідно забезпечити баланс часу СРС відповідної освітньої компоненти. Підґрунтям цього розрахунку є орієнтовні норми часу на виконання здобувачами вищої освіти окремих робіт:

Вид роботи	Підготовка до одного аудиторного академічного часу					Підготовка та складання		Виконання	
	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	МКР* (денна)	Залік	Екзамен	ІСЗ (денна)	ДКР (заочна)
Норма часу (год.)	0,3-0,5	0,5-1	1,5-2	1-1,5	2	6	30	10-15	10-20

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Відвідуваність і виконання завдань

Для студентів, які бажають продемонструвати відмінні результати навчання, необхідним є активна робота на лекційних заняттях, однак відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Від студентів буде вимагатись активна участь на практичних заняттях. Рейтинг студента значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на практичних (семінарських) заняттях. Кожне пропущене практичне заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг студента з дисципліни.

Студенти, які пропустили семінарські заняття, можуть не допустити зниження підсумкового рейтингу, своєчасно (протягом семестру) опрацювавши відповідні теми і виконавши завдання, передбачені для пропущених занять. Не треба чекати наближення заліково-екзаменаційної сесії для відповідного спілкування з викладачем. Це слід робити як тільки студент буде готовий продемонструвати свої знання і навички з пропущених тем занять.

Теми і завдання для практичних занять передбачені Силабусом, доступні з особистого кабінету студента в системі «Moodle».

На лекціях та практичних заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, зумовлених темою заняття і відповідним тематичним завданням.

Студент на практичному занятті може використовувати підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття (або передбачених завданням), однак висловлення позиції, читаючи з аркуша паперу знижує якість відповіді та оцінку.

Неформальна освіта

За бажанням здобувача, в умовах, що не сприяють регулярному відвідуванню занять, допускається вивчення окремих змістовних частин дисципліни в асинхронному режимі, зокрема через опанування дистанційних курсів та інших форм неформального навчання. Для врахування в рейтинговій системі оцінювання балів за такі курси, вони мають змістовно відповідати певним темам силабусу, а їх проходження узгоджене з викладачем дисципліни. На підтвердження проходження неформального навчання студент має надати відповідний документ (сертифікат) із зазначенням назви курсів та їх обсягу в годинах. Визнання результатів неформальної освіти відбувається у порядку визначеному у відповідному Положенні КПІ ім. Ігоря Сікорського: <https://osvita.kpi.ua/node/179>.

Зокрема, рекомендується навчання на онлайн курсі «Соціологія та соціальні дослідження: що, як, навіщо?» Курс розміщено на освітній платформі Prometheus за посиланням: https://apps.prometheus.org.ua/learning/course/course-v1:IRF+SOC101+2015_T1/home.

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

(інша необхідна інформація стосовно академічної доброчесності)

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Політика використання штучного інтелекту

Політика використання штучного інтелекту та її принципи регламентуються наказом «Політика використання штучного інтелекту для академічної діяльності в КПІ ім. Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://osvita.kpi.ua/node/1225>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Рейтинг студента складається з балів, які він отримує за:

- 1) відповіді на семінарських заняттях;
- 2) РГР;
- 3) модульна контрольна робота;
- 4) екзамен

1. Відповіді на семінарських заняттях.

Ваговий бал – 2 бали при відповіді на одне питання. Максимальна кількість балів на всіх семінарських заняттях дорівнює $G_{\text{сем}} = 2 \text{ бали} * 14 = 28 \text{ балів}$.

При відповіді на кожне питання студент отримує:

- повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) якщо при відповіді студент демонструє глибоке знання матеріалу, логічно і послідовно його викладає, дає обґрунтовані висновки, вільно оперує конкретними даними, з легкістю і переконливо відповідає на поставлені питання – 2 бали;
- достатньо повна, з незначними неточностями або неповна відповідь (але не менше 60% потрібної інформації) відповідає на більшість з поставлених питань – 1 бал;
- «незадовільно», відсутня робота на семінарі – 0 балів.

2. РГР, РР, ГР

Ваговий бал – 12.

Критерії оцінювання:

- «відмінно», тема розкрита повною мірою (не менше 90% потрібної інформації), робота написана самостійно, відповідає встановленим вимогам та здана вчасно – 11-12 балів;
- «добре», тема розкрита не досить повно (не менше 75% потрібної інформації), наявні незначні відхилення від встановлених вимог, здана вчасно – 9-10 балів;
- «задовільно», тема розкрита погано та/або наявні суттєві відхилення від встановлених вимог та/або робота здана із суттєвою затримкою – 7-8 балів;
- «незадовільно», робота не відповідає вимогам на 6 балів – 0-6 балів.

3. Модульна контрольна робота

Ваговий бал – 10.

Критерії оцінювання:

- «відмінно», повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) на всі питання модульної контрольної роботи; студент вільно орієнтується в поданому матеріалі – 9-10 балів;
- «добре», студент надав відповіді на 75% питань модульної контрольної роботи; відповіді на всі питання контрольної потребують уточнень – 7-8 балів;
- «задовільно», студент надав відповіді на 60% питань модульної контрольної роботи; відповіді потребують суттєвих уточнень, недостатнє володіння матеріалом – 5-6 балів;
- «незадовільно», відповідь не відповідає вимогам на 5 балів, студент не орієнтується в матеріалі, вкрай обмежена відповідь – 0 балів.

4. Екзамен.

Ваговий бал – 50.

Екзамен передбачає усні відповіді на питання, перелік яких наведений у додатку 2.

Критерії оцінювання:

- 40-50 балів – студент відповідає на майже всі питання екзамену, демонструє глибоке знання матеріалу, логічно і послідовно його викладає, дає обґрунтовані висновки, вільно оперує конкретними даними, висловлює власну позицію з дискусійних питань, демонструє ознаки теоретичного мислення та соціологічної уяви;
- 30-39 балів – студент відповідає на більшість питань екзамену, демонструє хороший рівень знання матеріалу;
- 20-29 балів – студент відповідає на приблизно половину питань екзамену, демонструє доволі поверхневі знання;
- 0-19 балів – студент відповідає лише на окремі питання екзамену, не має власної позиції, допускає суттєві неточності.

Заохочувальні бали (не більше 10 балів за усі види робіт):

- за науково-дослідницьку діяльність (участь у конференціях, «Днях науки ФСП», конкурсах студентських робіт, публікації);
- участь у факультетських олімпіадах з навчальної дисципліни та всеукраїнських олімпіадах.

Умови позитивної проміжної атестації:

Для отримання «зараховано» з першої проміжної атестації студент повинен мати не менше ніж 12 балів, для отримання «зараховано» з другої проміжної атестації студент повинен мати не менше ніж 24 бали.

Умови допуску до екзамену:

Умовою допуску студента до екзамену є отримання попередньої рейтингової оцінки не менше як 24 бали.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Рейтингова оцінка здобувача (бали)</i>	<i>Університетська шкала оцінок рівня здобутих компетентностей (результатів навчання)</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно

Можливі відмітки у відомості семестрового контролю:

Не допущено	Невиконання умов допуску до семестрового контролю
Усунено	Порушення принципів академічної доброчесності або морально-етичних норм поведінки
Не з'явився	Здобувач, був допущений, але не з'явився на екзамен

Перегляд рейтингової системи оцінювання впродовж семестру

Перегляд РСО може здійснюватися за вмотивованою заявою здобувача, що вивчає ОК, органу студентського самоврядування або профспілкового комітету студентів, поданою на ім'я завідувача забезпечуючої кафедри. Процедура перегляду визначена у розділі 7 Положення про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського
https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologennia_RSO_2025.pdf

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації студентам

В рамках навчальної дисципліни «Методологія та методи соціологічного дослідження в цифрову добу» проводяться лекційні і семінарські заняття відповідно. Лекції проводяться з використанням презентацій про основні терміни, поняття, теорії, з урахуванням тематики занять. В рамках курсу передбачено ознайомлення з першоджерелами та їх обговорення на семінарських заняттях. Також в рамках курсу передбачено набуття практичних навичок, а саме підготовку програми соціологічного дослідження, інструментарію (анкети), формування та розрахунок вибірки.

Семінарське заняття передбачає підготовку виступів студентами за визначеними питаннями, участь в дискусії, висловлення власної думки тощо. Критеріями оцінювання виконання завдань семінарського заняття є: логічна послідовність відповіді; повнота розкриття кожного питання; аналітичність міркувань у відповіді; посилання на джерела; обґрунтованість особистих висновків.

Готуючись до семінарського заняття студент має опрацювати лекційний матеріал певної теми, ознайомитись з додатковими джерелами, статтями в періодичних виданнях. На семінарському занятті навіть добре підготовлений студент не повинен залишатись пасивним спостерігачем, активно включатись у обговорення питання. Якщо студент не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Не слід відмовлятися від відповіді на питання викладача. Навіть якщо студент не знає відповіді, доцільно спробувати відповісти, висловити свою думку, виходячи з власних знань, досвіду, логіки запитання тощо. Відповідальне ставлення до підготовки на кожне семінарське заняття дає змогу розібратися в тих питаннях які розглядаються в рамках дисципліни «Методологія та методи соціологічного дослідження в цифрову добу».

Позааудиторні заняття

Можлива участь студентів у неформальному гуртку для соціологів.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус) «Методологія та методи соціологічного дослідження в цифрову добу»

Складено доцентом, кандидатом філософських наук, доцентом, Пиголенко Ігор Вікторович

Ухвалено кафедрою соціології (протокол № 14 від 23.06.2025)

Погоджено Методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 4 від 24.06.2025)

Питання до РГР

Підготувати розрахунок репрезентативної вибіркової сукупності
для опитування населення _____ області*

I. Описова характеристика _____ області

- 1.1. Характеристика адміністративно-територіального устрою області
- 1.2. Демографічні особливості регіону
- 1.3. Національний склад _____ області
- 1.4. Мовна ситуація _____ області
- 1.5. Соціально-трудова структура
- 1.6. Соціально-професійна структура
- 1.7. Економічна характеристика області

II. Статистичні дані для розрахунку репрезентативної вибіркової сукупності для опитування населення _____ області.

III. Розрахунок вибіркової сукупності для опитування населення _____ області

- 3.1. Розрахунок вибіркової сукупності
- 3.2. Розрахунок вибіркової сукупності для районів
  - 3.2.1. Розрахунок частки кожного району у вибірковій сукупності
  - 3.2.2. Розрахунок кількості одиниць вибіркової сукупності для кожного району
- 3.3. Квотування вибірки для районів за віком та статтю (чол.)
- 3.4. Розрахунок частки сільського та міського населення у районах
  - 3.4.1 Квотування вибірки для районів за типом поселення (осіб у вибірці)
- 3.5. Квотування вибірки для міст у районах
- 3.6. Відбір районів для опитування та розробка маршруту
- 3.7. Розрахунок вартості опитування для одного маршруту (на прикладі I маршруту)

* Область України обирає за бажання та погоджує з викладачем з метою уникнення дублювання

Питання до МКР

1. Вторинна зайнятість студентської молоді в умовах кризового суспільства.
2. Європейська та національна ідентичності сучасної української молоді: можливості поєднання.
3. Міграція за межі України: масштаби, причини, наслідки та шляхи подолання.
4. Релігія для сучасної молоді: «мода» чи основа світосприйняття?
5. Рівень інтегрованості студентів-ВПО на новому місці навчання.
6. Соціальний капітал та економічний розвиток: імплікації для українського суспільства.
7. Актуальні питання діяльності старост в Україні
8. Внутрішньо переміщені особи в приймаючих громадах: особливості адаптації.
9. Трудова міграція української молоді: наміри та шляхи здійснення.
10. Трудові цінності сучасної молоді в Україні: від суспільства праці до суспільства без праці?

Питання до екзамену

1. Соціальні та наукові передумови виникнення емпіричної соціології.
2. Соціологічне дослідження як один з видів соціального дослідження.
3. Організація дослідження. Основні види соціологічних досліджень.
4. Основні етапи дослідження та необхідні нормативні документи.
5. Програма соціологічного дослідження: сутність, функції.
6. Головні типи соціологічного дослідження.
7. Специфіка побудови програми залежно від типу соціологічного дослідження.
8. Головні розділи програми соціологічного дослідження.
9. Проблемна ситуація та проблема.
10. Головні вимоги до формулювання проблеми дослідження.
11. Теоретичні та прикладні проблеми.
12. Предмет дослідження.
13. Об'єкт дослідження. Об'єкт вимірювання та вимірювання об'єкта.
14. Одиниці спостереження.
15. Теоретично-прикладні та прикладні цілі дослідження.
16. Завдання дослідження.
17. Гіпотези: логічна структура, принципи побудови.
18. Типи гіпотез в соціологічних дослідженнях.
19. Головні вимоги до гіпотез
20. Виокремлення головних понять.
21. Інтерпретація понять: сутність процедури.
22. Види інтерпретації та їх функції.
23. Теоретична інтерпретація головних понять.
24. Типові помилки теоретичної інтерпретації.
25. Емпірична інтерпретація.
26. Операціоналізація головних понять.
27. Поняття "індикатор" в соціології.
28. Вимірювання в соціології: особливості застосування.
29. Надійність вимірювання.
30. Типи шкал та їх характеристика.
31. Шкали Гуттмана та Терстоуна.
32. Поняття генеральної та вибіркової сукупності.
33. Репрезентативність вибірки.
34. Одиниці спостереження, одиниці відбору.
35. Логічна і організаційна структура анкети.
36. Класифікація питань анкети.
37. Загальні та часткові питання.
38. Застосування питань-фільтрів.
39. Питання в формі таблиць.
40. Контактні та буферні питання.
41. Основні функції питання (індикаторна, комунікативна і вимірювальна).
42. Звернення до респондента та інструкція щодо заповнення анкети.
43. Демографічний блок анкети.
44. Правило лійки.
45. Вимоги, пропоновані до анкетних питань.
46. План дослідження: сутність та функції.
47. Види планів.
48. Головні вимоги до побудови плану.
49. Головні вимоги до організації дослідження.
50. Сітьовий графік дослідження.
51. Типові помилки в організації дослідження.

52. Вибіркове дослідження: поняття генеральної та вибіркової сукупності.
53. Поняття вибірки.
54. Репрезентативність вибірки.
55. Параметри генеральної та вибіркової сукупності.
56. Поняття ймовірнісної (випадкової) вибірки.
57. Поняття неймовірнісної (невипадкової) вибірки.
58. Види неймовірнісного відбору: цільовий та стихійний відбір.
59. Багатоступінчаста вибірка.
60. Систематична вибірка.
61. Районована вибірка.
62. Гніздова вибірка.
63. Квотна вибірка.
64. Спрямована вибірка.
65. Метод основного масиву.
66. Методи оцінки чисельності закритих груп.
67. Метод оцінки чисельності за даними загальнонаціональних опитувань.
68. Метод оцінки чисельності методом «Захоплення – повторення захоплення».
69. Метод систематичного відбору. Одиниця відбору.
70. Ідеальні та реальні сукупності.
71. Фактори, що впливають на обсяг вибірки.
72. Довірчий інтервал та довірча ймовірність.
73. Загальна характеристика помилки вибірки. Випадкова та систематична помилки.
74. Способи уникнення помилок вибірки.
75. Поняття контролю та ремонту вибірки.
76. Корекція вибіркової сукупності.
77. Способи опису вибірки в наукових виданнях.
78. Співставлення середніх показників розподілів вибіркової та генеральної сукупності.
79. Вплив похибок репрезентативності на результати наукового звіту.
80. Поняття надійності, валідності соціологічної інформації. Стійкість отриманих результатів.